

Put do stote obljetnice (4): uloga ljudskog rada u Božjem planu za svijet

Ovaj članak, četvrti u nizu, predstavlja viziju rada svetog Josemarije kao sudjelovanja u Božjem stvarateljskom djelu, u kontinuitetu s biblijskom tradicijom i crkvenim učiteljstvom. Ljudski rad promatra se kao aktivna suradnja u usavršavanju stvorenog svijeta.

1.06.2025.

Od sredine 19. stoljeća nadalje tema rada i njegova svrha postaje aktualnija za teološka promišljanja. To je epoha industrijske revolucije koja je sa sobom donijela velike društvene i kulturne promjene. Pojačane su napetosti između društvenih klasa. Život u obitelji i zajednici doživio je nove oblike organizacije. Objavljivanjem enciklike Lava XIII. *Rerum novarum* (1891.), prve u dugoj tradiciji društvenih enciklika, postupno se razvija socijalni nauk Crkve. U prvim desetljećima dvadesetog stoljeća počela se potpunije razvijati teologija uloge stvorenog svijeta, koja će ubrzo stupiti u odnos s tek načetom teologijom laika.

Nedugo zatim, prije i oko Drugoga vatikanskog sabora, javljaju se novi

oblici pastoralnog djelovanja namijenjeni širenju Evandjelja u novim situacijama u društvu i radu. Pitanje vrijednosti rada i uloge ljudskih aktivnosti u izgradnji Kraljevstva Božjega bilo je važan dio koncilske rasprave, što se odražava u novim razvojem u konstituciji *Gaudium et spes*, posebice u brojevima 33-39. Koncilski se oci ne boje postavljati zahtjevna pitanja:

"Čovjek je svojim radom i zavičajnim darovima neprestano nastojao poboljšati svoj život. Danas je, međutim, osobito uz pomoć znanosti i tehnologije, proširio svoje ovladavanje gotovo cijelom prirodom i nastavlja to činiti. . . Pred tim golemim naporima koji već zaokupljaju cijeli ljudski rod, ljudi među sobom postavljaju brojna pitanja. Koji je smisao i vrijednost cijele te aktivnosti? Kako se sve te stvari trebaju koristiti? Ostvarenju kojeg cilja idu stremljenja pojedinaca

i društava?” (*Gaudium et spes*, br. 33).

Sredinom dvadesetog stoljeća pojavilo se nekoliko teoloških djela koja su se bavila istim pitanjima. Razmišljajući o značenju ljudskog rada, nekoliko je autora pokušalo razjasniti kako svjetlo Kristova vazmenog otajstva može pomoći u rješavanju izazova s kojima se suočava društveni, tehnički i znanstveni napredak. Gdje treba smjestiti kršćansku nadu: u izgradnju Kristova Kraljevstva koje je već prisutno u povijesti, u njegovo buduće ispunjenje na kraju vremena ili negdje između? Gdje je žarište svjetla koje usmjerava smisao ljudskih aktivnosti: u otajstvu utjelovljenja ili u njegovoj eshatološkoj napetosti prema nebeskom Jeruzalemu?

Mnogi su teolozi pridonijeli ovoj raspravi svojim razmišljanjima.

Među njima su bili Gustave Thils, u *Teologiji zemaljskih stvarnosti* (1946.); Marie-Dominique Chenu, u *Towards a Theology of Work* (1955.); Alfons Auer, u *Otvoreno prema svijetu* (1966.); Johann Baptist Metz, u *Teologiji svijeta* (1968.); i Juan Alfaro, u *Towards a Theology of Human Progress* (1969). Svi se slažu u naglašavanju da ljudska djelatnost u svijetu ima duhovnu dimenziju i da muškarci i žene, stvoreni na Božju sliku i priliku, aktivno i slobodno surađuju u njegovu naumu stvaranja.

U filozofskim i književnim djelima Karola Wojtyła, a kasnije i u papinskom učiteljstvu sv. Ivana Pavla II., ljudski rad zauzima središnje mjesto. Kao profesor etike u Lublinu, Wojtyła je istaknuo važnost rada za ljudski subjekt, odnosno njegov doprinos dostojanstvu ljudske osobe i oblikovanju svačijeg identiteta. U svojim je književnim zapisima

Wojtyła pokazaao kako se umor svojstven radu može prevladati velikodušnošću i ljubavlju prema onima koji od njega imaju koristi, otkrivajući tako predanost ljubavi. Stoga veličina ljudskog rada ne leži u konačnom materijalnom proizvodu, već u subjektu koji ga izvršava. Otajstvo Utjelovljene Riječi nalazi se u podlozi i dostojanstva osobe koja radi i dostojanstva materijala koji rad preobražava. Mnogi elementi u "teologiji rada" Karola Wojtyły kasnije će se spojiti u njegovoj enciklici *Laborem exercens* (1981), najopsežnijem i najdubljem učiteljskom dokumentu do danas o ljudskom i kršćanskom značenju rada.

Tijekom vremena crkveno je učiteljstvo pratilo i nastoji rasvijetliti pitanja koja proizlaze iz društvenog i tehničkog napretka, budući da se ljudsko društvo i rad brzo razvijaju. Izvanredan napredak čovječanstva,

kako u poznavanju stvorenog svijeta tako i u sposobnosti da ga preobrazi, također dovodi do novih izazova koji zahtijevaju moralno vodstvo.

Dostojanstvo usidreno u Svetom pismu

Brojni autori raspravljali su o učenju svetog Josemarije o radu, stavljajući ga u kontekst teološkog i društvenog okvira njegova vremena.[1] Njegovi spisi nisu ušli u raspravu s teologijom koja je napredovala tijekom njegova života, niti su pokušali razviti učiteljstvo Drugog vatikanskog sabora.

Ali osnivač Opusa Dei prenio je specifičnu viziju rada koja zaslužuje pažljivo proučavanje. Temeljno svjetlo koje je dobio od Boga dovelo ga je do obnovljenog razumijevanja biblijske poruke o ulozi ljudskog djelovanja u svijetu i omogućilo mu novo i dublje razumijevanje značenja Utjelovljenja.

Utemeljitelj Opusa Dei često je govorio o prisutnosti ljudskog rada u Svetom pismu (osobito u Knjizi Postanka) u kontekstu stvaranja muškarca i žene, te u vezi s nalogom primljenim od Boga da obrađuju i brinu o zemlji (usp. *Prijatelji Božji*, br. 57; *Susret s Kristom*, br. 47). Svijet i materijalne stvarnosti su dobre jer su proizašle iz Božjih ruku, a ljudi su pozvani djelovati u skladu s njegovim planovima (usp. *Susret s Kristom*, br. 112; *Razgovori*, br. 114). Sveti Josemaría također se često pozivao na Knjigu mudrosti, posebno na odlomke koji hvale ljudske vrline, dobro obavljen posao i mudro upravljanje svijetom primljeno iz Božjih ruku.

U Novom zavjetu, obilježenom radikalnom novošću utjelovljenja Riječi, sveti Josemaría često je naglašavao da je Isus iz Nazareta, pravi Bog i pravi čovjek, preuzimajući ljudsku narav također

preuzeo na sebe rad, obavljajući zanat obrtnika, koji je naučio u Josipovoj radionici (usp. *Susret s Kristom*, br. 55). Da bi objasnio kršćanski smisao rada kao puta do svetosti usred svijeta, često je ukazivao na primjer prvih kršćana. Slijedeći učenja Isusa i apostola, prvi su kršćani izvršili veliki izbor čestitih i posvećenih aktivnosti, preobražavajući društvo u kojem su živjeli Kristovom ljubavlju i čineći ga ljudskim (usp. *Razgovori*, br. 24; *Brazda*, br. 320, 490).

Dok srednjovjekovno razdoblje nije razvilo “duhovnost rada” kao takvu, moderni je svijet težio prikazati čovjeka u suprotnosti s Bogom, uzdižući njegov razum i tehničke sposobnosti kao temelje dostojanstva i autonomije suprotstavljene autoritetu Stvoritelja. Niti jedno od ovih povijesnih razdoblja, uz nekoliko iznimaka, nije ponudilo teološki ili duhovni okvir koji

naglašava ljudsku osobu kao osobu koja surađuje s Božjom stvaralačkom snagom, koja radom sudjeluje u njegovu planu za svijet. Ipak, sveti Josemaría je bio uvjeren da novi temelj koji je Bog od njega tražio da postavi u Crkvi zahtijeva širenje ove nove vizije rada; ili bolje rečeno, vraćanje perspektive koja je prohujalim stoljećima pala u zaborav.

“Rad je sudjelovanje u djelu stvaranja; to je veza jedinstva s drugima i sredstvo doprinosa napretku cijelog čovječanstva. Rad je izvor sredstava potrebnih za uzdržavanje vlastite obitelji, prilika za osobni rast i (važno je to vrlo jasno reći) način i put do svetosti, posvećujuće stvarnosti” (Pismo 14, br. 4).

Dostojanstvo rada utemeljeno je u zadaći koju je Bog dao našim praroditeljima i, u Novom zavjetu, u

djelu koje provodi Utjelovljena Riječ u svakodnevnom životu Svete obitelji u Nazaretu. Ponovno naglašavanje ove perspektive sastavni je dio misije koju je Sveti Josemaría vidio da je Opus Dei pozvan izvršiti:

“Naš je Gospodin pokrenuo Opus Dei 1928. kako bi podsjetio kršćane da je, kao što čitamo u Knjizi Postanka, Bog stvorio čovjeka da radi. Došli smo još jednom skrenuti pozornost na Isusov primjer koji je proveo trideset godina u Nazaretu radeći kao tesar. U njegovim se rukama profesionalno zanimanje, slično onome kojim se bave milijuni ljudi diljem svijeta, pretvorilo u božanski zadatak. Postalo je dio Otkupljenja, put spasenja” (Razgovori, br. 55).

Usavršavanje stvorenoga

Predstavljanje ljudskog rada kao sudjelovanja u Božjoj stvaralačkoj snazi moguće je kada se shvati da stvaranje posjeduje intrinzičnu

povijesnu dimenziju, nastaje *in statu viae* („u stanju putovanja“), te je stoga predodređeno da se dovrši upravo ljudskim radom. Točka iz Katekizma Katoličke Crkve jasno ilustrira ovaj aspekt: "Stvorenje ima vlastitu dobrotu i vlastitu savršenost, ali nije potpuno proizašlo iz ruku Stvoritelja. Svemir je stvoren 'u stanju putovanja' (*in statu viae*) prema konačnom savršenstvu koje tek treba postići, a za koje ga je Bog odredio" (KKC, br. 302). Drugi vatikanski koncil jasno je naglasio ovu istu perspektivu, razvijajući je na različitim točkama u pastoralnoj konstituciji *Gaudium et spes*, kako bi razjasnio vrijednost ljudskih djelatnosti, njihovu legitimnu autonomiju i njihovo uzdizanje, kroz ljubav, u Kristovo vazmeno otajstvo:

"Tijekom stoljeća, ljudi su radili na poboljšanju okolnosti svojih života kroz monumentalnu količinu individualnih i zajedničkih napora.

Za vjernike je ova točka riješena: uzeta u obzir sama po sebi, ova ljudska aktivnost je u skladu s Božjom voljom... Jer dok osiguravaju materijal za život za sebe i svoje obitelji, muškarci i žene obavljaju svoje aktivnosti na način koji primjereno koristi društvu. Oni s pravom mogu smatrati da svojim radom razvijaju Stvoriteljevo djelo, gledajući na dobrobit svojih bližnjih, te svojom osobnom marljivošću pridonose ostvarenju božanskog plana u povijesti” (*Gaudium et spes*, br. 34).

Produžujući djelo Stvoritelja, muškarci i žene, kao stvorenja, ne sudjeluju u transcendenciji Božjeg stvaralačkog čina, nego surađuju u njegovom razvoju tijekom vremena. Njihovo sudjelovanje dio je napretka kroz koji je stvaranje prošlo i nastaviti će prolaziti kroz povijest. I to čine kreativnošću, odrazom svojeg bića stvorenog na Božju sliku i priliku.

Shvaćen i viđen kao sudjelovanje u Božjoj kreativnoj sili, rad prestaje biti puka vanjska i prolazna aktivnost, ograničena na zadovoljenje materijalnih potreba. Niti se može svesti na teret koji nam je neumoljivo nametnut, izvor samo umora i stresa. Iako je ova koncepcija česta, prihvatiti je podrazumijeva usvajanje teološki i antropološki pogrešne perspektive:

"Moramo stoga biti uvjereni da je rad veličanstvena stvarnost, te da nam je nametnut kao neumoljivi zakon koji, na ovaj ili onaj način, obvezuje svakoga, iako neki možda pokušavaju tražiti izuzeće od njega. Nemojte se zavaravati. Čovjekova dužnost rada nije posljedica istočnog grijeha, niti je samo otkriće modernog doba. To je nezaobilazno sredstvo koje nam je Bog povjerio ovdje na ovoj zemlji. To ima za cilj ispuniti naše dane i učiniti nas dionicima Božje stvaralačke snage.

Omogućuje nam zarađivati za život i, u isto vrijeme, žeti 'plodove vječnog života' (Iv 2,36), jer 'čovjek je rođen za rad kao što su ptice rođene za let' (Job 5,7)" (*Prijatelji Božji*, br. 57).

Naša nas kršćanska vjera, dakle, poziva da promijenimo svoj odnos prema radu. Bilo bi redukcionistički gledati na to samo kao na neizbježnu potrebu bez koje bismo radije živjeli ili kao na prepreku ostvarenju naših želja i naše osobnosti. Naprotiv, biblijska antropologija predstavlja ga kao inteligentan doprinos napretku stvaranja, kreativni nalog koji je Bog dao prvim ljudskim bićima prije Adamova grijeha:

"Od početka stvaranja čovjek je morao raditi. To nije nešto što sam ja izmislio. Dovoljno je okrenuti početne stranice Biblije. Tamo možete pročitati da je, prije nego što je grijeh ušao u svijet, a nakon njega smrt, kazna i bijeda, Bog načinio

Adama od gline zemaljske i stvorio za njega i njegove potomke ovaj prekrasan svijet u kojem živimo, *ut operaretur et custodiret illum* (Post 2,15), kako bismo ga mogli obrađivati i brinuti se o njemu« (Priatelji Božji, br. 57).

Proširenje rada stvaranja kroz naš vlastiti rad, međutim, nije automatski proces. Ne radi se o mehaničkom umetanju ljudske aktivnosti u božanski kreativni čin prisutan kroz povijest. Da bismo kroz vlastiti rad sudjelovali u Božjem stvaralačkom djelu, trebamo biti poslušni Duhu Svetome, Duhu stvaralačkom, i nastojati se poistovjetiti s Kristom, u kojemu je svijet pomiren s Bogom. Za istinsku suradnju u božanskom djelovanju, bilo u djelu stvaranja, otkupljenja ili posvećenja, potrebno je biti u stanju milosti, koja osigurava stvarnu prisutnost Božje ljubavi u ljudskoj osobi. Ukratko, samo time što smo

muškarci i žene molitve i trudeći se da posao pretvorimo u molitvu (usp. Brazda, br. 497; Prijatelji Božji, br. 64-67), rad postaje „točka susreta naše volje sa spasonosnom voljom našeg nebeskog Oca” (Pismo 6, br. 13).

Pothvat ove veličine moguć je samo ako posao postane dio molitvenog života onoga tko ga obavlja, dio osobnog dijaloga s Bogom. Samo tako se volja onoga koji radi može poistovjetiti s voljom Božjom. Dolazimo do spoznaje gdje i kako ispoljavati milosrđe i druge kršćanske kreposti. Čovjek prima svjetlo da ispita svoju savjest, da usmjeri svoju djelatnost prema istini i dobru i da promiče programe koji potiču opće dobro i širenje Kristova Evandjelja.

Dati svijetu "Kristov oblik"

Uključujući rad u svoju osobnu molitvu, kršćani uče kako svoju

aktivnost ukalemiti u božansko djelo stvaranja i spasenja. Slijedeći nadahnuća Duha Svetoga uče kako preobraziti svijet dajući mu obličje Krista i tako ljudski rad pretvoriti u opus Dei, djelo Božje. Ovo je krajnji smisao izjave svetog Josemarije da bi rad trebao biti "šarka" oko koje se vrti svetost i apostolat onih koji postaju dio novog temelja koji je Bog, preko njega, podigao u Crkvi (usp. Pismo 31, br. 10-11).

Ova središnja uloga rada nije samo posredna, budući da se svačije vrline i apostolat obično razvijaju u odnosima i mjestima povezanim s nečijim radnim životom. Svatko nastoji zemaljske stvarnosti urediti Bogu upravo kroz ono što svatko planira i provodi u svom radu.

Nalazimo se u svijetu koji je još u izgradnji, u "otvorenoj povijesti". Zato trebamo pažljivo slušati Duha kako bismo u promjenjivim

situacijama života razumjeli kako ljudskom radu dati *forma Christi*.

„Dok obavljate svoj posao, kakav god on bio, djeco moja, ispitajte se da vidite, u Božjoj prisutnosti, je li duh koji nadahnjuje vaš rad zapravo kršćanski duh, imajući na umu da promjenjive povijesne okolnosti (s promjenama koje unose u konfiguraciju društva) mogu uzrokovati da ono što je bilo pravedno i dobro u danom trenutku to prestane biti“ (Pismo 29, br. 18).

Još uvijek na putu prema gradu Božjemu, kršćani su po svom krsnom pozivu pozvani graditi grad čovjeka (usp. Prijatelji Božji, br. 210). Stoga trebamo dati veliku vrijednost svim dimenzijama koje pridonose ljudskom napretku: znanju, tehnologiji, umjetnosti, znanosti (usp. Brazda, br. 293).

Pozitivna vizija ljudskog napretka i znanstvenog istraživanja (rezultat promatranja rada kao sudjelovanja u

Božjem planu za svijet) ne previđa legitimnu zabrinutost za etička pitanja koja znanstveni i tehnički napredak mogu pokrenuti. Ali kršćanski duh dovodi do usmjeravanja pozornosti prije svega na rast kreposti kod onih koji rade, kako bi mogli djelovati odgovorno u traženju istine i dobra. To podrazumijeva postizanje zrele sinteze između vjere i razuma, etike i tehnologije, znanstvenog napretka i istinskog ljudskog napretka. To je nastojanje nadahnuto kršćanskim optimizmom i žarkom ljubavlju prema svijetu koji je, dobro stvoren od Boga, povjeren brizi muškaraca i žena da ga svojim radom usavrše (usp. Razgovori, br. 23, 116-117).

"Gospodin je htio da mi, njegova djeca, koji smo primili dar vjere, navijestimo izvorni optimistični pogled na stvaranje, "ljubav prema svijetu" koja kuca u poruci kršćanstva.

- Prema tome, u tvom profesionalnom radu ne smije nikada nedostajati poleta, kao ni u tvom zauzimanju oko izgradnje zemaljskog grada." (Kovačnica, br. 703).

Kao otac posebnog puta u Crkvi i novog temelja, pogled svetog Josemarije na ulogu ljudskog rada u Božjim planovima odražava se ne samo u njegovim obilnim učenjima o duhovnom i teološkom značenju rada, već i u brojnim apostolskim pothvatima koje je on nadahnuo i koje su njegovi sinovi i kćeri pokrenuli diljem svijeta.

Prenošenje pozitivne vizije dostojanstva rada, poput one koju su nam ostavili u nasljeđe spisi i propovijedanje osnivača Opusa Dei, ima važne posljedice za muškarce i žene danas. Zapravo, posao je i dalje polje napetosti i izazova: rađa sukobe u pokušajima usklađivanja profesije i

obiteljskog života, kao i u pronalaženju prave ravnoteže između vremena i truda koji se ulažu u posao i ostatka koji svatko od njih zahtijeva. To su pitanja s kojima se treba suočiti i riješiti. Štoviše, etički život utemeljen na pravdi postaje težak u okruženju odnosa koji su često obilježeni sebičnošću, samodokazivanjem i pretjeranom težnjom za profitom.

Sve nam to omogućuje razumjeti zašto, u povijesti obilježenoj ljudskim grijehom, suradnja u zadaći dovođenja svijeta stvorenog *in statu viae* do njegove pune savršenosti također podrazumijeva preuređivanje onoga što je poremećeno, liječenje onoga što je grijeh ranio. Ukratko, to znači sudjelovati u Kristovu djelu otkupljenja (usp. Susret s Kristom, br. 65, 183). To sudjelovanje je samo po sebi Božji dar i postaje moguće samo kada svatko u vlastitom životu

odbaci grijeh i živi u milosti, kao dijete Božje vođeno Duhom.

Sljedeći članak u ovoj seriji ponudit će neka razmišljanja o povijesnoj dimenziji ljudske djelatnosti, smještajući rad na raskrižje između stvaranja i otkupljenja.

Ovu seriju koordinira prof. Giuseppe Tanzella-Nitti. Među suradnicima su i profesori na Papinskom sveučilištu Svetog Križa (Rim).

[1] Jose Luis Illanes, La santificación del trabajo (1980.); “Trabajo” (2013.), u Diccionario de san Josemaría Escrivá de Balaguer; Ante Dios y en el mundo. Apuntes para una teología del trabajo (1997.); Pedro Rodríguez, Vocación, trabajo, contemplación (1986.); Ernst Burkhardt - Javier López, Običan život i svetost u učenju svetog Josemarije, sv. III, pogl. 7

(2013.); G. Faro, Il lavoro nell'insegnamento del Beato Josemaría Escrivá (2000.); Antonio Aranda, "Identidad cristiana y configuración del mundo" (2002), u La grandezza della vita quotidiana, sv. 1.

pdf | document generated
automatically from [https://
dev.opusdei.org/hr-hr/article/put-
prema-stotoj-obljetnici-4-uloga-
ljudskog-rada-u-bozjem-planu-za-svijet/](https://dev.opusdei.org/hr-hr/article/put-prema-stotoj-obljetnici-4-uloga-ljudskog-rada-u-bozjem-planu-za-svijet/)
(7.08.2025.)